

Ordförande: Rolf Svensson, Skålvampv 3, 611 63 Nyköping
Tel: 0155-268 454, chrolf@bredband2.com

Ord ledamöter: Birger Bring, Oskarhamn
Tel: 0491-730 21, birger.bring@telia.com
Peder Nilsson, Kristdala
Tel: 0491-711 21, humleryd@telia.com
Weronicha Svaleng, Högsby
Tel: 0491-766 165, weronicha@svaleng.se
Staffan Svensson, Oskarhamn
Tel: 0491-845 05, staffan.svensson@byggebo.se

Suppleanter: Anna-Lena Hagsell, Nyköping
Tel: 0155-287 879, hagsell@msn.com
Annica Triborg, Kalmar
Thina Rydell, Kalmar
Sture Karlsson, Kristdala
Tel: 0491-701 17, sture.karlsson1940@telia.com

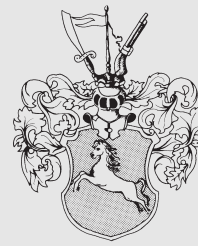
Revisorer:
Gerd Ireman, Oskarhamn tel: 0491-165 33
Christer Andersson, Hulstfred tel: 0491-740 35

Valberedning:
Karin Larsson, Kalmar (sammanställande)
Tel: 0480-296 25, karin@karlstorp.nu
Boel Krüger, Mönsterås,
Tel: 0499-120 52, boel.kruger@telia.com
Ann-Marie Andersson, Kalmar
Tel: 0480-470 616, a_m-andersson@tele2.se
Hans Nilsson, Trelleborg
0410-180 18, hbgn@hotmail.com

Sabelskjöldarn textbearbetning och layout:
Thina Rydell
Tel: 0733-544 569
E-post: thina@karlstorp.nu

Annica Triborg
Tel: 0705-611 407
E-post: triborg@telia.com

Har du förslag eller åsikter om innehållet?
Vill du skriva en rad eller två? Hör av dig!
Kom ihåg att meddela oss ev adressändring!

Sabelskjöldarn

2012

Vår ordförande har ordet

Nu är det dags för medlemstidningen för 2012. Att du får den är ett bevis på att du har betalat medlemsavgiften; i år gjorde vi ju ett separat utskick för att du som medlem inte av misstag skulle tappa bort inbetalningskortet. Har du bytt adress under året så hoppas vi naturligtvis att du meddelar oss den nya adressen. Det finns annars risk att du missar vår kallelse till årsmöte och andra aktiviteter! Likaså vill vi påminna alla medlemmar om att sprida informationen om vår fina släktförening. Vi vill bli ännu fler!

Sabelskjöldarens redaktör och vi andra som på något sätt är inblandade i produktionen av tidningen blir

alltid lika glada när vi får bidrag och idéer till artiklar från våra medlemmar. Vi tror att många någonstans i gömmorna har många släktminnen att dela med sig av. Hör av er! Till denna utgåva har till exempel Robert Söderberg från Gnesta hört av sig. Här i tidningen finns ett kort sammandrag av hans underbara släkthistoria. Mer av hans släktutredning hoppas vi kunna lägga ut på vår hemsida, adress dit finns på sista sidan.

Siv Grönwald brukar vara vår gästmedarbetare och hon har gjort ett mycket stort jobb med sin artikel om Raoul Wallenberg, sabelskjöldare även han. Det är bra att vi allt emellan påminns om hans insatser under kriget.

För att visa vår släkttillhörighet har vi efter mångas önskemål låtit tillverka nya stiligade bordsstandar. Passa på att köpa dem vid vårt årsmöte den 1 september i år eller beställ ditt standar från butiken på hemsidan! Mer information om både standar och årsmöte hittar du här i tidningen.

Rolf Svensson
Ordförande

FRÅGA SLÄKTEN

Hur såg Sabelskjöldarnas innehav av gården Häckelsta i Dunks socken i Sörmland ut?

Peter Eriksson, Eskilstuna

Svar: Jo, Karl Jönsson Sabelskjöld har varit delägare i Häckelsta gård, hans far Jöns Mårtensson fick fasta, samma som lagfart, på gården år 1598. Det är oklart om Jöns ägde Häckelsta eller bara hade gården i förläning. Att Jöns fick fasta tyder på att han faktiskt ägde gården, annars hade inte ett sådant dokument kunnat utfärdas.

I Heiding-Bankeströms bok, "Om ätten Sabelskjöld och livdragonen Carl Sabelskjöldes ankomlingar" skildras en process mellan Karl Jönsson Sabelskjöld och hans bror Mikael, där Mikael hävdar att Jöns testamenterat Häckelsta till honom och hans brorson som kompensation för de mansböter som Jöns hade kostat på Karl. Karl hade tydligen gjort sig skyldig till dråp, och hans far hade då betalat böterna. Karl hävdade, å sin sida, att testamentet inte längre gällde.

Som fordom befallningsman fick Jöns den 16 maj 1626 konfirmation på av änkedrottningen utfärdat brev, gällande fortsatt lön och underhåll, kronojorden i Häckelsta och livstidsfrihet på kronotorpet Rotsäter. Med konfirmation menas här att kungen, Gustav II Adolf, försäkrar att de utfästelser som hans moder gjort gentemot Jöns skulle gälla även i fortsättningen. Det är dock lite märkligt att gården kallas kronojord år 1626, då ju Jöns redan hade fasta på den.

Karl var den förste och troligen ende Sabelskjöldaren som ägt gården. Det är i vart fall inte känt, att någon i släkten Sabelskjöld har ägt Häckelsta efter Karl och hans bror Mikael.

Weronicha Svaläng / Birger Bring

Foto Anna-Lena Karlsson/Nybeterna

Krigiskt i Kvillsfors

Kalmarkriget mellan Sverige och Danmark pågick 1611 – 1613. En stor del av kriget utkämpades i Småland. Carl Jönsson, senare adlad Sabelskjöld, deltog som fänrik vid Smålands Husarer under Knut Drakes fana och kämpade på Öland och senare i södra Småland.

En viktig drabbning skedde vid Kungsbron nära Kvillsfors. Det är troligt att Carl deltog där.

Föreningen Kungsbrons Vänner och en rad andra organisationer kommer att högtidlighålla 400-årsminnet av händelsen den 25 augusti 2012. Kamratföreningen Smålands Husarer kommer att medverka. Gör gärna en sommarutflykt till Kvillsfors och upplev dramatiken när Smålands Husarer går till attack.

Birger Bring

Välkomna till Vadstena 1 september 2012

Reservera redan nu lördagen den 1 september för föreningens årsmöte.

Denna gång har vi bokat Vadstena Folkhögskola, med utsikt över Vättern och alla sevärdheter alldeles i närheten. Möjlighet till besök på slott och kloster kommer att finnas.

Vi återkommer i ett separat utskick med exakta klockslag, dagordning och inbetalningskort.

Dagens inleds med förmiddagskaffe och årsmötesförhandlingar, därefter dukas matsalen upp och det finns möjlighet att prata släktskap med varandra.

Priset för denna heldag blir 325 kr för medlemmar, 375 kr för icke medlemmar.

Gå gärna in på www.vadstena.fhsk.se för att läsa mer om platsen för vårt årsmöte.

Har du någon motion till årsmötet behöver styrelsen få den senast den 1 augusti. Lämnas skriftligen till ordföranden, adress se sista sidan.

Styrelsen

Gården Änghult åter i släkten efter nästan 130 år

Ibland händer det saker där omständigheterna nästan är ”som om det var meningen”. Vi har till redaktionen fått en historia om en gård som gått ur och i släkten med nästan 130 års mellanrum. Det handlar om Robert och Bo Söderberg, två bröder, den ena en hängiven släktforskare från Gnesta och den andra en utflyttad Waxholmsbo.

Bo Söderberg bestämde sig för att efter pensioneringen flytta till Småland där barn och barnbarn hade bosatt sig. Han köpte då gården Änghult (Enghult i gammal stavning) i Lenhovda och flyttade dit. Bo bad sin bror Robert att börja släktforska på deras morfar Robert Algot Holmqvist, som var född i Lenhovda-trakten. Morfar Robert var 10:e generationen från Carl Sabelskjöld på sin pappas sida.

Bo började söka efter vad som hade hänt på gården Änghult i gamla tider genom lantmäteriet och andra ställen. Robert upptäckte så småningom att släktingar tidigare hade bott på gården. Morfar Robert Algot Holmqvist är den 8:e generationen i rakt nedstigande led från torparen Nils Persson och hustru Gertrud Persdotter som levde och verkade i Enghult på 1700-talet. Och vad bröderna vet i dag så har gården tidigare varit i släktens ägo från omkring 1710 till 1850, alltså 140 år. Den siste släktingen Johannes Svensson som förmodligen bodde kvar på undantaget, dör 1876 93 år gammal. Då hade släkten bott och levt i Enghult i 166 år.

”Det är ju helt otroligt att min bror Bo utan att veta om det, går och köper en gård där vår släkt levt och verkat i flera generationer” säger Robert Söderberg.

Thina Rydell

Familjebilden som kom tillbaka efter 58 år i USA

När min bror Jimmy döptes 1950 gick familjen som brukligt var till traktens fotograf, Ateljé Sabel i Kristdala, för att ta en familjbild på den upplädda och välkammade familjen. Den fina bilden skickade min far sedan till sin kusin Sture i USA - ett sätt för honom att stolt visa upp sin familj. Sture var född i byn Brånäs i Kristdala och lämnade Sverige för USA 1922. Jag minns att min mor var något irriterad över att far skickade den enda bild vi hade från det tillfället, men far lugnade henne med att säga:

”Det är bara att göra en beställning på flera bilder hos fotografen.”

Men en tid senare brann hela ateljén ner och hela bildarkivet förstördes. Sorgligt, tyckte alla, att den enda bilden på vår familj fanns i USA. Vid frågor om fotografiet fanns kvar fick vi dessutom tråkigt nog beskedet att man inte kunde hitta den. Tyvärr verkade bilden var borta för alltid.

Min syssling Gwen, Stures dotter, planerade tillsammans med barn och barnbarn en resa till Sverige i juli 2008. För Gwen, 77 år, var det hennes första besök i Sverige. De kom till vår familj i Nyköping på självaste 4th of July; USA:s nationaldag och när det var dags att avrunda middagen med kaffe på en sommarvarm altan hämtade Gwen en bunt svartvita bilder som hon hade med sig från USA. Hon bad mig att förklara vilka som var med på bilderna. Sedan tog hon fram ett fotografi med ett prassligt papper som skydd för själva bilden och jag började förstå att här kommer en överraskning – bilden som min pappa skickade till sin kusin Sture 1950 var tillbaka i Sverige efter 58 år i USA! Den bild som jag så väl kom ihåg men bara fick se någon enda gång innan den skickades iväg var åter i vår familjs händer.

Änghult 2009

Enghult ca 1910

En kort tid innan Gwen reste till Sverige hade hon av sin 99-åriga styvmor Ruth fått en kartong med gamla bilder som hon bad Gwen ta hand om. Min amerikanska släkting, som inte kände till historien kring bilden, hade aldrig kunnat tänka sig att den skulle väcka så mycket känslor och vara av så stor betydelse för vår familj.

På lördagsmorgonen fortsatte resan till Småland. I vårt torp i Brånäs var det dags för våra långväga släktingar att träffa min bror och hans familj. Det blev naturligtvis en överraskning för honom också att få se bilden som togs i samband med hans dop, en bild han aldrig sett men hade hört så mycket om. Man kan lugnt säga att ”intet öga var torrt”.

Rolf Svensson (den vattenkammade pojken till vänster)

Vad hände då med Drake?

Han utnyttjade sig av samma möjlighet som Skytte och bad Kunglig Maj:t om fri lejd och med den på fickan återvände han till Sverige för att försvara sin sak i rätten. En riskabel utväg kan man tycka eftersom det var han som utpekades som ledare för kapningen. Drake skyllde emellertid allt på Skytte. Det var Skytte som utförde kapningen tillsammans med de andra medan han själv låg och sov i kajutan, berättade han för hovrätten.

Hovrätten föll för Drakes argument och dömde honom till böter. Domen var häpnadsväckande. Några månader tidigare hade samma hovrätt dömt Drake fredlös, och nu slapp han undan med böter! Mutor, misstänkte många. Inga indikationer på mutor finns i protokollen men å andra sidan var detta ju inget som kunde sägas offentligt. Även Kunglig Maj:t reagerade. I en skarp skrivelse till hovrätten fordrade man en förklaring. Rätten gjorde ett lamt försök till förklaring men de flesta av ledamöterna blev sedermera avsatta. Domen mot Drake stod dock fast. Han betalade böterna och var därefter en fri man. Han dog på Hagelsrum åtskilliga år senare, 50 år gammal.

Brudkronan

Hur var det då med den Sabelskjöldska brudkronan? Kan den ha varit sjörövarbyte? I princip är det väl möjligt men det mesta talar mot. Nordiska Museet har undersökt vår krona och konstaterat att den är tillverkad i Vimmerby av en namngiven silversmed någon gång mellan 1662 och 1700. Accepterar man detta blir ju andra teorier överflödiga.

Hyr vår brudkrona

Stundar bröllop i släkten? Hyr vår egen unika brudkrona! Kontakta Staffan Svensson i styrelsen för mer information.

Släktföreningen Sabelskjöld förvaltar en brudkrona som av hävd brukar kallas ”den Sabelskjöldska brudkronan”. Den ställdes till föreningens förfogande 1970 av Sabelskjöldssättlingar med avsikten att den ska användas vid vigslar inom släkten.

Vi drar oss till minnes att Karl Jönsson Sabelskjöld processade med Magnus Drake av Hagelsrum om arvet efter Brita Rosenstråle. Brita var syster till Karl Jönsson Sabelskjölds andra hustru Ingeborg Rosenstråle. Någon brudkrona från det kapade holländska skeppet kan inte ha ingått i det arvet. Brita dog flera år innan sjöröveriet ägde rum och dessutom var sjörövaren på Hagelsrum bara på långt håll släkt med Magnus Drake och inte alls släkt med Brita Rosenstråle. Dessutom kan man nog räkna med att det holländska rederiet nogsam hade påpekat förlusten av en så värdefull pjäs som en brudkrona. Holländarna krävde och fick sedermera ersättning för det förlorade skeppet och dess last.

Det florerar också en sägen om en skattkista i sjön Illern. Kistan skulle ha kommit från Hagelsrum. Enligt en version har flera bärgningsförsök misslyckats och skatten skulle alltså fortfarande finnas på sjöns botten. Enligt en annan version bärgade några fiskare kistan och tog den till den närbelägna gården Sörebo. Detta skulle vara förklaringen till att kronan först omtalas i en bouppteckning i Sörebo vid 1700-talets mitt.

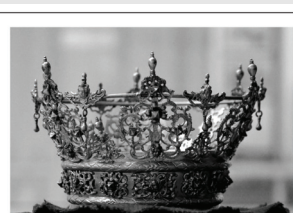
Sjörövar, skattkistor, adelsmän, brudkronor – det är lätt att romantisera över dessa företeelser. Var och en får nog ha sin egen teori om den Sabelskjöldska kronans ursprung, någon absolut klarhet lär vi aldrig få.

Birger Bring

Källor: Rudolf Thunander: Skytten och Draken – deras död och dom. Veine Sjöo: Historik över Åsjögla, Kroxhult och Krösås Hemman. Per Söderbäck: Skrock, sed och sägen i en Smålandssocken. Anteckningar från Kristdala.

Nordiska museet har tidsbestämt kronan till perioden 1662 – 1700, och den är tillverkad i Vimmerby av guldsmeden Hans Persson Bergman. Trots benämningen, ”den Sabelskjöldska brudkronan” kan det inte bevisas att kronan har tillhört den Sabelskjöldska släkten från början. Kronan har ärvts inom släkten under många generationer, och blivit ansedd som en släktklenod trots att skriftliga bevis om kronans tidigaste historia saknas.

Vi inom Släktföreningen Sabelskjöld anser oss ha goda skäl att betrakta kronan som en del av vår historia och ser gärna att den används vid vigslar inom släkten under många kommande generationer.

BRUDKRONAN

En film om brudkronor i allmänhet och om den Sabelskjöldska i synnerhet. Filmen är bland annat inspelad i Småland och Sörmland.

Tal, foto, intervjuer och manus: Ingela Hågerstrand
Research och intervjuer: Magnus Ekstrand
Foto och redigering: Sien Allkara

Köp filmen om kronan

Filmen om den sabelskjöldska brudkronan är nu klar. Berättelsen handlar om användandet av brudkronor i allmänhet och om den sabelskjöldska kronan i synnerhet. Filmen finns på DVD-skiva och speltiden är 16 minuter. Medlemmar kan köpa skivan genom föreningen, pris 125 Kr. Frakt tillkommer.

Raoul Wallenbergåret 2012 - hylla vår släkting

Raoul Wallenberg, var ättling i elfte led till Carl Sabelskjöld och Magdalena Strang, och deras äldsta dotter Elisabet Sabelskjöld, gift med Magnus Sträle. I år, 2012, kan Släktföreningen Sabelskjöld, liksom världen i övrigt fira Raoul Wallenbergåret och hundraårsminnet av ättlingen och diplomaten Raoul Wallenbergs födelse.

Han var en av de svenskar som i krigsslutet 1944-45 verkade i den ungerska huvudstaden Budapest och hjälpte till att rädda tusentals ungerska judar undan deportation och förintelse. Raoul Wallenberg kom, förutom de båda svenska diplomaterna Valdemar Langert och Carl Ivan Danielsson, att spela en framträdande roll i slutskedet av jedeförföljelsen under andra världskriget.

Wallenberg tillfångatogs 44 år gammal av ryssarna i januari 1945 och eskorterades ut ur Budapest av militär från Röda Armen, varefter han fördes till Ljubjankafängelset i Moskva. Därefter har ingen hört av honom. Vilket öde han där gick till mötes är oklart. Enligt en rysk rapport ska han ha dött redan 1947. Andra uppgifter lär ha funnits att han hittats död i sin cell i Ljubjankafängelset tio år senare, 1957. Det finns också uppgifter om att han skulle ha setts i livet någon gång på 1980-talet i staden Vladimir. Men vilka uppgifter som är sanna är oklart. Den svenska regeringen har under åren krävt - och kräver fortfarande - ett besked från Moskva om vad som hände honom. Men ingen, utom möjligen inom diplomatkretsar, vet varför han tillfångatogs eller vad som hände honom.

I år har det gått hundra år sedan Raoul Wallenberg föddes, snart sjuttio år sedan han tillfångatogs och fördes bort. För att hedra minnet av honom, en av de största svenskarna, enligt Olle Wästberg, regeringens samordnare, påbörjades Raoul Wallenbergåret med högtidligheter i Sveriges riksdag den 17 januari 2012. Kungaparet var denna dag närvarande vid en ceremoni i Stockholms synagoga och FN:s förre generalsekreterare Kofi Annan talade på Raoul Wallenbergs torg den 26 januari.

Ett minnesfrimärke har getts ut och under året anordnas utställningar i både Sverige och utomlands. Raoul Wallenberg är den svensk som har fått flest platser, gator, torg och parker uppkallade efter sig. Det finns över trettio monument över hela världen som hedrar hans minne.

Bakgrunden

Vem var han då, mannen som blev hjälteförklarad av en hel värld?

Raoul Wallenberg föddes den 4 augusti 1912, på Kappsta, familjens sommarställe ute på Lidingö, som gränsade ner mot lilla Värtan och omgavs av cirka 13 tunnland blandad terräng med mycket fåglar och sällsynta växter. Raul föddes faderslös. Fadern, underlöjtnanten och konstnären Raoul Oscar Wallenberg, hade dött i cancer den 12 maj samma år. Modern hette Maria Sophia Wising. Hon gifte om sig 1918 med Fredrik Elias Dardel och fick två döttrar med honom.

Kappsta kom under Raouls uppväxt att spela en stor roll i hans liv, då han tillbringade alla sina somrar där. Egendomen Kappsta hade köpts som sommarställe år 1882 av Maria Sophia Wisings far, professor Per Johan Wising. Deras yngsta dotter, Maria Sophia (Maj kallad), gifte sig 1911 med Raoul Oscar Wallenberg, men blev alltså änka knappt ett år senare och ensam mor till en liten pojke. Kappsta var i familjens ägo fram till slutet av 1920-talet. Sommarhuset där Raoul föddes brann ner i

augusti 1933. Det enda som i dag minner om den tid då han vistades där är själva husgrunden. Bredvid trappan ligger en stenläggning gjord av gatsten från Budapest. På denna stenplatta har ett minnesmärke i form av en portfölj i brons, lik den Raoul tros ha haft, gestaltad av konstnärerna Ulla och Gustav Kraiz, monterats fast i husgrunden. I dag ägs området av Lidingö stad och är klassad som naturreservat.

Kappsta naturreservat på Lidingö, Platsen har stått orörd sedan 1933 då huset brann ner.

Det kom att bli Raouls farfar Gustav Wallenberg som tillsammans med modern Maria Sophia drog upp riktlinjerna för Raouls framtid. Farfadern ville ge honom en bred internationell utbildning med resor till olika delar av världen och gedigna språkkunskaper. Målet var att lägga grunden för en chefstjänst vid en Sverigeanknuten bank i utlandet. Men Raoul tog studenten med medelmåttiga betyg och valde i stället att utbilda sig till arkitekt, ett yrke han aldrig kom att utöva.

Farfadern skickade sonsonen vidare till Sydafrika där han blev försäljare av bland annat husgeråd. Han skickades vidare till Haifa där han blev praktikant på en bank, ledd av farfaderns bekanta. I Haifa kom Raoul för första gången i kontakt med tyska judar som flytt undan förföljelsen i Nazityskland. Det var också första gången som han blev medveten om de tyska nazisternas pogromer. Såväl modern som farfadern hade ivrat för att Raoul skulle fortsätta sin karriär inom familjens bank, Stockholms enskilda bank (SEB). Men något arbete i banken blev det inte för Raouls del och han hade svårigheter att hitta ett passande arbete hemma i Stockholm.

Farbröderna Marcus och Jacob Wallenberg försökte i stället hjälpa igång honom med affärer i utlandet. Det resulterade i att Raoul under en tid i början på 1940-talet sysslade med export och import av livsmedel mellan Sverige och Ungern för Firma Mellaneuropeiska Handelsbolaget. Det är oklart om Raoul Wallenberg redan under den tiden kom att spela en politisk roll i relationerna mellan Sverige och Ungern.

Tyska armen hade då påbörjat deportationen av judar i Ungern. Mellan den 15 maj och 8 juli 1944 deporterades 434 351 judar från de östra delarna av landet. I Budapest beordrades judarna att flytta till hus märkta med den gula stjärnan och deras rörelsefrihet begränsades. Den amerikanska regeringens War Refugee Board i Skandinavien önskade i det läget få en person skickad från det neutrala Sverige för att organisera en

räddningsaktion i den ungerska huvudstaden Budapest.

Vid samma tid hade Sveriges legation i Budapest på försommaren 1944 begärt förstärkning för att klara anstormningen av de förföljda judarna från östra Ungern som sökte skydd i staden. Legationen var vid den tidpunkten svagt bemannad. Den leddes av ministern Ivan Danielsson, medan legationssekreteraren Per Anger hade ansvaret för skyddsfrågorna. Kulturattachén Valdemar Langert hade utsetts till delegat för svenska Röda Korset för att driva ett parallellt räddningsprojekt i nära samarbete med legationen. Det var i det läget som svenska regeringen valde Raoul Wallenberg, en man utan diplomatisk bakgrund, att utföra uppdraget. Han skickades till Budapest på ett tvåmånadersuppdrag. Uppdraget han fått från svenska utrikesdepartementet var från början att följa utvecklingen i landet och rapportera om den hem till Sverige.

Wallenberg organiserade på plats en humanitär avdelning inom legationen där man utfärdade så kallade skyddspass och arrangerade skyddade bostäder för att rädda så många judar som möjligt. Dock satte myndigheterna en gräns på maximalt 4 500 pass. Parallellt hade en schweizisk legation som representant för Storbritannien fått i uppdrag att dela ut uppemot 8 000 så kallade Palestinacertifikat, som gav innehavarna och deras familjer rätt att utvandra till Palestina. I början av december 1944 försämrades situationen för de svenska diplomaterna i Budapest och hundratals skyddslingar avrättades i januari 1945.

Monumentet finns i Budapest

Försvinnandet

Det började bli farligt att vistas i Budapest för de svenska diplomaterna. De sista dagarna i Budapest vistades därför Raoul Wallenberg på olika platser. Den 7 januari övernattade han i den spanska delegationens byggnad. Där förberedde han sig för att ta sig till Debrecen tillsammans med sin chaufför. De skulle ta sig dit i en bil lastad med guld, juveler och - som man tror - kontanter. Den 11 januari ska han ha bett att få bo på det internationella Röda Korsets kontor under några dagar. Nästkommande dag ska han ha träffat Palestinaledaren Mikós

Memorial Raoul Wallenberg Göteborg

Krausz. Denne överlämnade en del dokument och en större summa pengar till Wallenberg. Tanken var att Wallenberg i Debrecen skulle försöka övertyga den ryske överbefälhavaren marskalk Rodion Malinovskij, att försöka inta det judiska gettot så snabbt som möjligt.

Det råder tvekan om hur många dagar som Raoul Wallenberg stannade kvar i Budapest innan han togs till fånga. Det kan ha varit den 14 eller den 17 januari som Raoul ska ha setts lämna Budapest i sin bil tillsammans med sin chaufför, eskorterad av militär från Röda armén. Enligt en rapport, ska Wallenberg, då han av Röda armén påträffades i Röda Korsets lokaler, inte ha misstänkt några onda avsikter. Han ska i stället ha överlämnat ett telegram till ryssarna, för vidare befordran till Stockholm, ett telegram som ryssarna aldrig skickade iväg. Vad man vet är att vice försvarsminister Nikolaj Bulgarin, chef för andra ukrainska fronten den 17 januari beordrar Rodion Malinovskij att arrestera Wallenberg och föra honom till Moskva. Därefter vet ingen vad som hände Wallenberg. En teori har lagts fram som säger att det kan ha funnits en rysk misstanke om att Wallenberg bedrivit spionverksamhet för tysk eller amerikansk räkning.

En annan teori är att det funnits en antirysk attityd hos den svenska legationen och att man misstänkt att man skyddade fascister. Det är oklart om det var Raoul Wallenbergs tidigare affärsförbindelser med Ungern och kunskaperna i språket som gjorde att det blev just han som fick i uppdrag av svenska regeringen att förstärka den svenska gruppen av diplomater i Ungern. Frågan är om Wallenbergåret kommer att kunna bringa någon ytterligare vetskap om vad som hände Raoul Wallenberg och vad som låg bakom att han bara försvann.

Siv Grönmald

Adelsmän, sjörövare och den Sabelskjöldska brudkronan

I förra utgåvan av Sabelskjöldar'n berättade vi om Gustav Adolf Skytte och Gustav Dake som i mitten på 1600-talet ägnade sig åt sjöröveri på Östersjön. De kapade ett holländskt skepp, dödade besättningen och tog fartyg och last som fribyte. Strax efter händelserna på Östersjön hade Skytte vid ett stormigt kalas på Strömserums slott råkat skjuta Samuel Printz, vilken var riksrådet Carl Mauritz Leijonhufvuds hovmästare.

På flykt

Skytte hade nu ställt till det rejält för sig. Sjøröveriet hade han dittills hjälpligt kunnat hemlighålla, men att skjuta mot ett stadsråd och döda hans hovmästare inför ögonen på ett stort festfölje kunde naturligtvis inte döljas. Skytte flydde till Lybeck.

Drake, som inte varit med på kalaset på Strömserum, hade återvänt till Hagelsrum och levde livets glada dagar. Av sin tilltänkta brud, Skyttes äldsta syster Gunilla, fick han korgen men flera flickor Skytte fanns på Strömserum. I februari gifte han sig med Anna Skytte.

Efterhand började rykten sprida sig i Ålems socken och i trakten runt Hagelsrum. Varifrån kom de holländska föremål som dök upp i bondstugor och båtsmanstorp? Livstucken och broderier av utländsk härkomst fanns i bondstugorna och god tobak fanns till salu.

Drakes försäkran om att ingen skulle söka efter ett försvunnet skepp i Östersjön visade sig ner än lovligt optimistisk. Ägarna till skeppet i Holland undrade förstas vart deras skepp tagit vägen och de mördade holländarnas anhöriga i Amsterdam ville veta vad som hänt deras fäder och söner. Köpmannen i Norrköping väntade fortfarande på sitt salt. Det holländska rederiet tillsatte en utredningsman i Kalmar för att göra efterforskningar.

Bevisen börjar komma fram

Fram på vintern kom det första konkreta beviset på att skeppet Vergölte Leyon (Gyllene Lejonet) lidit skeppsbrott på ett onaturligt sätt. Stora mängder tackel och tåg såldes på Öland och i Döderhultsvik. Ryktet härom nådde holländarnas ombud i Kalmar och snart ställdes försäljarna inför rätta i Högsby. Det var öländska fiskare som i augusti året innan hittat stora mängder tågvirke undangömt på Blå Jungfrun. De berättade också att de sett ett skepp ligga för ankar utanför ön i en veckas tid för att sedan plötsligt försvinna.

Namnen på de som varit med Skytte och Drake började nu sippra ut. Snart var alla de femton kaparnas namn kända. Den svenska rättvisan var dock anmärkningsvärt ovillig att agera. Holländarnas ombud i Kalmar var desto mera aktiv. Han samlade ihop vad han visste och lade fram för det holländska sändebudet i Stockholm. Affären fick därmed en diplomatisk vändning. Sverige ville inte stöta sig med sjömakten Holland, så regeringen befallde att de misstänkta skulle gripas.

Skytte befann sig fortfarande i Lybeck och kände inte till utvecklingen i kaparärendet. Han fick kunglig lejd för att återvända till Sverige och där svara för dödsskjutningen av Printz. Ombord på sin kaparfartyg återvände han till Sverige sommaren 1662. Nu följde juridiska förvecklingar. Kunde Skytte gripas för sjöröveriet? Hans lejdbrev gällde ju bara dråpet på greve Carls hovmästare. Frågan behandlades av lärda herrar på Uppsala

Stegling - efter avrättning spikades kroppsdelarna upp på vagnshjul uppsatta på stolpar. Seden fanns kvar ända in på 1800-talet. (Reds anm.)

Universitet och svaret blev att Skytte kunde gripas. Så skedde i Kalmar den 10 september 1662, trots det kungliga lejdbrevet.

Drake flyr, Skytte dömd till döden

Drake hade naturligtvis bättre möjlighet att hålla sig underrättad om utvecklingen i sjöröverimålet. Nu var det hans tur att fly utomlands, till Danzig.

Adeln hade sina privilegier även inom rättsskipningen. En adelsman kunde inte dömas av en tingsrätt utan måste bli dömd av en hovrätt där det satt adelsmän. Skytte fördes därför till Göta Hovrätt i Jönköping och dömdes efter flera turer till döden för sjöröveri.

När Skytte insåg att spelet var förlorat erkände han ännu en kapning. Några år tidigare hade han och några andra officerare hyrt en holländsk jakt för att segla hem dem till Sverige från krigstjänst i Polen. Alla officerare lämnade som avtalat jakten i Norrköping utom Skytte. Under förespegling av att han ville köpa fartyget fick han den holländske kaptenen att sätta kurs mot Kalmar. Vid Kråkelund mellan Västervik och Döderhultsvik mördades besättningen och Skytte tog över jakten, vilken han senare alltså använde som sjörövarfartyg.

Tio av de femton sjörövarna blev ställda inför domstol.

- ❖ Gustav Adolf Skytte arkebuserad
- ❖ Gustav Drake, dömd i sin frånvaro att bli fredlös
- ❖ Två kapare halshuggna och steglade
- ❖ Två kapare halshuggna
- ❖ Två kapare dömda till tre gatlopp
- ❖ En kapare frikänd
- ❖ En kapare förhörd på fri lejd, ej dömd
- ❖ Fem pirater kunde aldrig gripas

Dråpet i Humleryd, Bråbo

När jag var en liten grabb så pratade min morfar om en ”gubbe” som hade blivit ihjälslagen nere vid vår vattenkälla. I mitten av 1990-talet började jag forska i detta, och fick hjälp av Stig-Ove Wisberg. Han hittade en dom i Göta Hovrätt från 8/10 1818.

Den ihjälslagne var kyrkovärden och rusthållaren Sven Johannesson i Humleryd. Anklagade för dråpet var Jon (Johan, Jean, han kallades visst lite olika) Svensson, som var Sabelskjöldare, hans hustru Ingeborg Persdotter och deras dotter Brita Lisa Jonsdotter i Applekulla. Det var så att säga spånt läge mellan familjerna.

Detta hände 29 juni 1818

Dottern Brita var nere vid källan och klappade kläder. Sven Johannesson kom också till källan och anklagade Brita för att hon förorenade vattnet varefter handgripligheter uppstod, skrik och oväsen hördes. Britas föräldrar sprang ner mot platsen. Sidorna blev ombytta, nu var Sven offer. Jon misshandlade Sven med en påk och Brita använde sitt klapprä. De slog mot huvudet och kroppen. Sven kröp uppför en backe ungefär 20 meter från källan. Vad som hände där vet ingen, det fanns inga oberoende ögonvittnen på platsen. Där finns idag en liten sten rest. Jag tror att den är från händelsen och jag har en känsla av att Sven Johannesson dog där.

Grannarna hade hört skrik nere vid vattenkällan, de sprang ner och fick se Svens livlösa kropp i backen. Det fanns inga gärningsmän i närheten. Ett vittne hade hört fru Ingeborg skrika från sitt hus och hon såg vad som hände från Applekulla. Länsman Anders Craelius och kyrkoherde Per Meurling kopplades in och målet påbörjades den 22 juli 1818 i Ishults Tingshus. De tre anklagade nekade att de hade dödat Sven Johannesson men hamnade ändå på Slottshäktet i Kalmar (användes till 1852). Målet prövades flera gånger under hösten, flera vittnen hördes. Ingen kunde bevisa vem som utdelat det dödande slaget. De anklagade dömdes till halshuggning och deras kroppar skulle begravas i galgbacken i Krokstorp. Domen skulle prövas i Göta Hovrätt, nya utredningar gjordes, och vittnen hördes. Detta pågick nästan ett år.

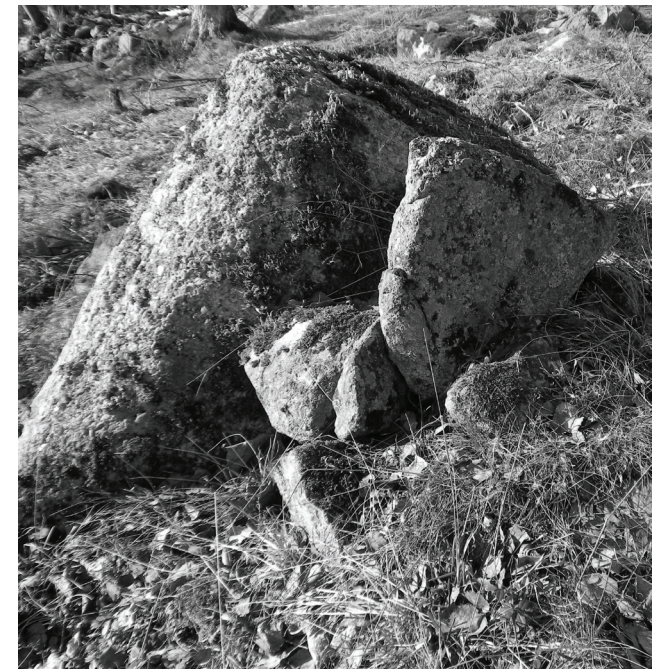
Medlemsinformation

Vårt medlemsregister behöver ständigt uppdateras för att vara aktuellt. Om ni flyttar eller om era medlemsuppgifter ändras av annan anledning, så ber vi er att kontakta medlemsansvariga inom föreningen. Numera har varje medlem ett eget medlemsnummer även om man är ansluten som familjemedlem. Glöm inte att skriva namn eller medlemsnummer på inbetalningsavin när ni betalar årsavgiften.

Vi påminner också om att den som söker medlemskap måste kunna härleda sin anknytning till släkten Sabelskjöld. Oftast räcker det med att redovisa sina förfäder tillbaka till mitten av 1800-talet. Den sabelskjöldska släkt-CD:n kan sedan i de flesta fall användas för att spåra de tidigare släktleden.

Även den som inte tillhör släkten kan söka inträde i föreningen, men i dessa fall beslutar styrelsen om ansökan ska beviljas.

*Birger Bring/Peder Nilsson
Medlemsansvariga*

Till minne av Sven Johannesson?

Den friande domen kom 18 september 1819. Hovrätten ansåg slutligen att bevisningen mot dem inte var tillräcklig varför de inte kunde fällas. De anklagade har suttit ca 14 månader i fängelse.

Jon och Ingeborg flyttade till torpet Mörbo (Myrbo, Myr-torpet) under Kalerum Kristdala, Jon dog där 1826 och Ingeborg flyttade runt på olika ställen tills hon dog på fattighuset i Kristdala 1864. Dottern Brita gifte sig med Karl Persson från Perstorpet, hon anges ha fått sex barn.

Sven Johannessons son Johannes Svensson övertog Humleryd, han gifte sig med sabelskjöldsättlingen Maria Svensdotter från Malghult Kristdala. Johannes och Maria sålde gården 1837 och emigrerade senare till Amerika. Det var vid auktionen 1837 som min släkt kom till Humleryd.

Man kan läsa mer ingående om dråpet i Veine Sjöös bok ”Historik över Bråbygdan”.

Peder Nilsson, Humleryd

Nu finns nya standar att köpa

Nya bordsstandar med den sabelskjöldska vapenskölden kan nu köpas genom föreningen. Standaret består av hållare och standar. Dessa kan köpas separat. Pris för hållare 75 kr och standar 175 kr. Frakt tillkommer.